

дзеячаў), чые імёны могуць быць разгледжаны як універсальна-прэцэдэнтныя (тыпу *Бальзак, Гюго, Рэмбрант* і інш.) ці нацыянальна-прэцэдэнтныя для беларусаў (*Колас, Міцкевіч*).

Двухкампанентная антрапаформула прадстаўлена мадэллю **“асабовае імя + прозвішча”**: *Пётр Дворнікаў, Адам Міцкевіч, Гарсія Лорка, Юліус Фучык, Уладзімір Маякоўскі, Янка Брыль, Каміль Ежы Вайнтраўб*. Найчасцей такая састаўная формула іменавання ўжываецца для дакладнай ідэнтыфікацыі асобы: *Надпіс, выбіты ў цвёрдым граніце шытком: / “Камісар тут, Пётр Дворнікаў, / спіць вечным сном...”* [3, с. 19].

Асобна можна вылучыць антрапаформулу **“імя + імя па бацьку ў ініцыяльнай форме + прозвішча”**: *І. Л. Фрыдланд*. Дадзены антрапонім зафіксаваны ў складзе загалова-прысвячэння да верша – *“Памяці І. Л. Фрыдланда”*.

Такім чынам, для паэтанімікону прааналізаванага зборніка вершаў *Максіма Танка* характэрна выкарыстанне адна- і двухкампанентных антрапаформул, сярод якіх пераважаюць мадэлі “асабовае імя” і “прозвішча”. Іх выбар абумоўлены пэўнымі мастацка-стылістычнымі задачамі, неабходнасцю стварэння рэальнага фону дзеяння, нацыянальнага і культурна-гістарычнага кантэксту, а таксама рода-відавай прыналежнасцю мастацкіх тэкстаў.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Фоякова, О. И. Имя собственное в художественном тексте : учеб. пособие / О. И. Фоякова. – Л. : Ленингр. гос. ун-т, 1990. – 104 с.
2. Шур, В. В. Онім у мастацкім тэксце : манаграфія / В. В. Шур. – Мінск : Бел. кнігазбор, 2006. – 216 с.
3. Танк, М. Збор твораў : у 13 т. / Максім Танк ; НАН Беларусі, Ін-т літаратуры імя Я. Купалы ; рэд. тома В. П. Рагойша ; падрыхт. тэкстаў і камент. С. У. Калядка, В. У. Карачун. – Мінск : Беларус. навука, 2007. – Т. 3 : Вершы (1954–1964). – 447 с.

**ДЫЯЛЕКТНАЯ ЛЕКСІКА Ў ГАВОРЦЫ ЖЫХАРОЎ ВЁСКІ
ВЕРАСНІЦА ЖЫТКАВІЦКАГА РАЁНА ГОМЕЛЬСКОЙ ВОБЛАСЦІ
Гананайка Ксенія (УА МДПУ імя І. П. Шамякіна, Беларусь)
Навуковы кіраўнік – М. М. Шаўчэнка, канд. філал. навук, дацэнт**

У наш час застаецца актуальным пытанне асвятлення дыялектнай лексікі, якая з’яўляецца невычэрпнай крыніцай кожнай мясцовай гаворкі. А. М. Лапкоўская выразна падкрэсліла, што “дыялектная лексіка – гэта словы, якія ўжываюцца на пэўнай тэрыторыі і вядомы не ўсім носбітам беларускай мовы, а толькі тым, хто жыве на той тэрыторыі, дзе яны бытуюць” [1. с. 51–52]. Але, нягледзячы на абмежаваную тэрыторыю пашырэння, дыялектная лексіка арганічна спалучаецца з агульнаўжывальнай і значна папаўняе слоўнікавы склад беларускай нацыянальнай мовы.

Гаворкі Палесся ўнікальныя, своеасаблівыя і разнастайныя, сярод якіх знаходзіцца і гаворка жыхароў вёскі Верасніца Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці. Мясцовая гаворка гэтай вёскі непаўторная, вельмі

насычаная дыялектнай лексікай. Яна захавала сваю непаўторнасць з даўніх часоў, характарызуецца пэўнай спецыфічнасцю і ўстойлівасцю, амаль не падверглася шматлікім маўленчым трансфармацыям, яе характэрныя дыялектныя асаблівасці патрабуюць належнага вывучэння.

Мэтай нашай даследчай работы з'яўляецца выяўленне дыялектнай лексікі ў мове жыхароў вёскі Верасніца і тлумачэнне яе лексічнага значэння.

Актыўна ўжываецца ў мясцовай гаворцы наступная дыялектная лексіка:

попóнка ж.р. (пóсцілка) – [Надзя, беры попонку і пошлі дроў разам набером].

сóлодзь ж.р. (вельмі салодкі) – [Ну і гарбата ў цябе – проста солодзь].

прыпінда́ ж.р. (фарту́х) – [Галя, адзевай прыпінду, будом выцягваць цыгуняку з печы].

корэ́ц м.р. (кру́жка) – [Вова, я ў соседкі бачыла новаго корца].

вúскарка ж.р. (шквáрка) – [У дварэ дзед сабаццы кінуў вускарку].

дай котóм (дай кáту) – [Сынок, дай котом молока, есого дала толькі што Пшэйка].

хвáрш м.р. (фáрш) – [Марусе, пакладзі ў торбу зяцю свежаго хваршу].

копéц м.р. (стóг) – [Учора былі на сенакосі і нагрэблі велізарны копец].

стúс м.р. (яма) – [Зяць выкапаў глыбокі стус, цепер точно картошка будзе добрэ храніцца ўсю зіму].

цэ́бер м.р. (невысокая драўляная бóчка з двума ручкамі) – [У Наташы радзіўса ўнук, дак кажучь галава як цэбер].

зéнкi мн.л. (вóчы) – [Пятро, што ты вылупіў на мене свае зенкі?!]

шóпа ж.р. (дрывóтня) – [Над вечар стало холодно ў хаці і бацько пашоў у шопу за дрывамі].

пóдмазка ж.р. (шкварка сáла, якой змазвалі скавараду) – [Дастань са скавародкі подмазку, бо ёй ужэ трэція суткі і ана плоха пахне].

верéнька ж.р. (торба праз плячó) – [Беры вереньку і ідзі за кукурузой].

но́скi мн.л. (насі́ткі для дроў) – [Ужэ каторы дзень прашу ў саседа зварыць новыя носкі для дроў].

чэ́плея́ ж.р. (качаргá) – [Беры чэплею і поварушы попел у грубі, бо вельмі зыркi].

чэ́рга ж.р. (ста́так) – [Толькі ў Верасніцы осталас такая велікая чэрга короў].

ке́першні мн.л. (ру́кі) – [Прымі сваі кепершні от цеста, онэ шчэ не подошло].

оберэ́мок м.р. (абярэ́мак) – [Оберэмок дроў лежаў пад печчу].

сéкціса дзясл. (бiцца) – [Учора зняў на целефон, як под акном секліса каты].

бадýлле н.р. (сухое зéлле) – [У агародзе столькі бадýлля, што да вечэра не справiмса].

жабоцькó н.р. (жа́ба) – [Коло порога седзело веліке зелёнэ жабоцько].

вúшкi мн.л. (гарышча, памяшканне памiж столлю і дахам у будынку) – [Дзязько Сцёпа за дзень падняў на вушкi два цюкi саломы].

мазіла н.р. (мазь) – [Бацька нацёр ногі мазілам, шоб не балелі].

банька ж.р. (мазоль) – [Учора я нацерла баньку новымі галошамі].

гачі мн.л. (тўфлі) – [Она прошла по селу у новых гачах].

чэрэ́т м.р. (чаро́т) – [Коло канавы віднеецца малады чэрэ́т].

э́зколіцца дзеясл. (злава́цца) – [Цётка э́зколілася на своего ката з-за того, што он скінуў вазон з окна].

са́гі мн.л. (чаравікі) – [Маці купіла Мішы новыя са́гі, дык он такі шчаслівы].

настаўка ж.р. (месца, куды садзяць курыцу квактуху для выседжвання куранят) – [Я ўчора пад настаўку посадзіла квактуху].

Такім чынам, мова жыхароў вёскі Верасніца ўяўляе сабой мясцовую гаворку, у якой не страчваюцца мясцовыя моўныя асаблівасці ў працэсе зносін, не парушаюцца ўнутры яе агульнамоўныя элементы. Дыялектнае маўленне насельнікаў вёскі дапамагае спазнаць этнічную культуру беларусаў у цэлым, а дыялектная лексіка, адшліфаваная доўгімі стагоддзямі, з’яўляецца скарбніцай нацыянальнай беларускай мовы.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Лапкоўская, А. М. Беларуская мова (прафесійная лексіка) : вучэб. дапам. / А. М. Лапкоўская. – Гродна : ГрДУ, 2009. – 271 с.

ІМЕНАСЛОЎ П’ЕСЫ ГЕОРГІЯ МАРЧУКА “СВЯТЛО ВЫШЫНІ” **Дзмітрук Марыя (УА БрДУ імя А. С. Пушкіна, Беларусь)** **Навуковы кіраўнік – С. Ф. Бут-Гусаім, канд. філал. навук, дацэнт**

П’еса “Святло Вышыні” – гэта роздум аб прызначэнні Творчай Асобы, выяўлены ў апаведзе пра лёсы вялікага Асветніка XVI стагоддзя Францыска Скарыны і таленавітага рэжысёра XXI стагоддзя Платона Вераса. Іх творчасць сцвярджае ідэалы Міласэрнасці, Справядлівасці, Любові да Чалавека і Айчыны. Мэта працы – вызначыць нацыянальна-культурныя асаблівасці антрапаэтонімаў у іх сувязях і адносінах з матэрыяльнай і духоўнай культурай беларусаў (на матэрыяле п’есы Георгія Марчука). Анамастыкон драматургіі брэсцкага пісьменніка пакуль не быў аб’ектам лінгвакультуралагічнага і лінгвапрагматычнага даследавання, чым тлумачыцца актуальнасць прадстаўленай працы.

Асабовыя імёны персанажаў – хрысціянскія онімы іншамоўнага паходжання, запазычаныя з **грэчаскай**: **Георгій** (грэч. ‘земляроб’), **Дзяніс** (грэч. ‘прысвечаны богу віна Дзіянісу’), **Платон** (грэч. ‘шырокі’); **Алена** (грэч. ‘светлая’); **лацінскай**: **Францыск** (лац. ‘той, хто адносіцца да франкаў’), **Вікторыя** (лац. ‘перамога’), **Маргарыта** (лац. ‘жамчужына, перліна’); **Канстанцін** (лац. ‘цвёрды, пастаянны’), **старажытнаўрэйскай**: **Данііл** (ст.-яўр. ‘Бог мой суддзя’) моў.

Заўважым, што онім у старажытным грамадстве быў носьбітам канатацыі царкоўнасці. Так, імя маскоўскага мітрапаліта ўжываецца ў п’есе